

manal linatge, enaxí com per lo *moltó* fo reemuda la mort de Isac» (*Do. Pu.*, Gili, § 97.7, p. 273); «en les taules de la carniceria de la ciutat, que són devés l'Es-glea de Sancta Maria, se deven vendre *moltons* e va-ques», *Cosí Tort.* (OL., p. 406). I veg. la cita de Mun-taner que hem donat a MEL.

En docs. el trobem a cada pas, en forma una mica llatinitzada en els més antics: «*multones* duos» en un doc. de 1020 referent a Croanques, «unum *multonem* magenc» en un de 1133 referent a la Torre d'Elna, vol. LVI de la colle. Moreau; «tres *moltons* e tres ma-jencs de mercad de Pug Cerdan --- un *moltó* majenc», c. 1182 (*BABL VII*, 163, 164); «una galina --- e un *moltó* al quart a <n>y --- *molts* ---» en el capbreu de la Vall de Ribes de c. 1283 (*RLR IV*, 56, 57); «mig *multó* et 2 pecias de carne salata» en un doc. del Val-lès (que Balari, *Orig.*, 572, data de 1157, i Bast-Bass., 894, de 1158), «tres *moltons*» en un de c. 1182 de c. la mateixa zona (*BABL VII*, 163). A la del Segre: «porc uno de precio de solido uno grosso et uno *mol-tono* de argencios tres» en doc. dels Ss. XI-XII d'Or-ganyà (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 88); «pro ipsis domi-but et arboribus et orto, per censum ·i· juntols de *mol-tó* annuatim --- donetis» en un doc. de 1175 del Cart. de Tavèrnoles (p. 238). A Ribagorça: «uno quarter de *multon*» a .1122, i «Sancte Marie de Ovarra una arr<ova> tritici in pane cocto, et un *molton*» a .1171 (Martín Duque, *Ovarra*, 150.20; Serrano Sanz, *Not. Doc. Hi. Pob.*, 42, no sé si el mateix que MzPi., *Orig.*, 194, n. 2, data de 1162).

S'ha dit també de les pells de moltó: «dotzena de *moltons* adobats» en la tarifa barcelonina de 1271 (*EntreDL I*, 155ss., § 93) i cf. infra *moltonines*. De la carn: «carn de *moltó*: vervecina; carn de ovella ---», OPou (*TbPu.*, 190).

L'àrea del mot ha coincidit sempre amb la de la llengua més o menys perfectament. Hi ha un parell de testimonis arcaics en textos de llengua castellana (arag. S. XII, *Li. de Alex.*, 100), però semblen ser manlleus del català, i una anècdota (no sabem si autèntica) revela que els autors de la *Cròn.* castellana de 1344 tenien consciència de l'oposició entre el cat. *moltó* i l'arag.-cast. *carnero* coincidí amb el límit de les dues llengües (MzPi., *Orig.*, 416, DCEC, CARNERO, n. 2).

En tot cas avui existeix amb caràcter més o menys exclusiu a tots els nostres dominis dialectals: a les Illes fins a Menorca, Mallorca i Eiv. («cordero, carnero», PzCabr.); *moltons* a tots els pobles de Cardós i Vall Ferrera («anyell capat» des d'un límit que uns fixen en els dos i altres en els quatre anys 1932-4; a la Vall d'Àran des dels quatre); «isto pitral yé de pell de *molton*», Benasc (Ferraz, p. 87); en ross. sento pertot la variant *mutú*, pl. *mutús* (Talteüll, Estagell, la Bas-tida, Mosset, Ralleu, Formiguera, 1960). Hi ha qui afirma que no és valencià (així el sucursalista de «Las Provincias», 22-(«75, «sólo borrego»), però a penes cal posar de relleu que figura en tots els clàssics valencians (StVicentF, Ausiàs, JoMartorell I, 240; MJGal-ba IV, 229; JnEsteve, m-5), i *AlcM* en dóna cites de Morella i del refrany val. «si el *moltó* poguera cantar,

la gallina el faria callar»; i ja en un doc. de 1289, com a bestiar que baixa de Cantavella cap a les planes val. consten «400 ovelles d'espleyt, et 41 mardanos et 211 *moltons* primales» (*BABL VI*, 67).

És mot comú amb el fr. i oc. *mouton*, i it. (un poc alterat) *montone*. L'etim. cèltica va quedar aclarida definitivament des d'un cèlebre article de M-Lübke, en la *ZRPb.* xxx, 1907, 326 (*REW*, 5739), i van quedar antiquats els tempteigs anteriors de Diez, Ga. Diego (*RFE VI*, 122), *AlcM*, i del mateix M-L. (*ALLG V*, 226); no han fet més que acceptar-ho i confirmar-ho tots els entesos: Pok., *IEW*, 716.38; Bolelli, *It. Dial.* xviii, 56; Ped., *Vrgl. kelt. Gramm.* I, 137; Dottin, *La Lang. Gaul.*, p. 94; What., *Dial. Anc. Gaul.*, 52.

El mot és comú a l'irlandès mitjà *mol* i a les tres llengües britòniques (kymri *moltt*, còrn. *mols*, bretó *maout*), i d'aquí sembla venir també un NP gàllic *Mol-tinus*. És veritat que en les llengües insulars el mot correspon a una base MOLTO-, però la derivació del cèltic continental en -ON- o -UN- és de tipus corrent (cf. també *Moltinus*) i pot obeir a alguna diferència de matís; i és veritat que en aquelles llengües designa més comunament un marrà, però també en part un marrà que ha estat capat quan ja era adult i potent. Altra-ment aquest doble sentit es produeix una mica pertot: OPou dóna alhora: «*moltó*: aries» i «*moltó* castrat o sanat: vervex»; a Benasc m'indicaven que *moltons* ho diuen dels «animals que han estat mardans».

Es comprèn que els pastors comencin a designar com *moltó* l'animal que destinin a ser capat, quan encara no ho és, i que havent aquest demostrat en una forma o altra que era molt útil com a procreador renuncin a castrar-lo però continuïn dient-li *moltó*; això és el que pogué passar en les llengües insulars, i això és el que devia succeir amb l'it. *montone* que almenys en bona part designa també el marrà (com posà de relleu M-Lübke) i que per això sofrí la infl. fon. de *montare*. En tot cas l'etim. indoeur. del mot cèltic suposa com a primitiu més aviat el significat cat. i rom. que no l'in-sular, perquè es tracta d'un antic participi de l'arrel verbal MEL/MOL- que té el sign. de 'batre, esclafar, mar-car, moldre' i per tant alludeix molt precisament a la castració, operació que en l'ambient rústic es fa més aviat per contusió que per incisió o extirpació.

DERIV.: *Moltonada*. *Moltonejar*. *Moltonenc*. *Molto-ner* 'pastor de moltons': *AlcM* el cita en versos d'un glosador rústic opinant que no és mot «d'ús normal», però em penso que En Tià de Sa Real podia saber-ho millor; perquè el cas és que també el trobem en ús en els Pirineus: hi ha la *Font dels Moltoners* a Palau de Cerdanya, prop del coll de la Basseta (1959). *Molto-nines* 'pells de moltons' [1249, *DAg.*, i també en la Tarifa barcelonina de 1271, *EntreDL I*, 155ss., § 28]; així mateix *mononina* (rossellonès 1284, 1293) i *mo-tona* (*AlcM*). + *Moltonessa*: sembla que era una espècie de sac de pell de moltó destinat a dipositar-hi mate-rials, que s'aguantaria dret i per tant era comparable a un moltó real (però més flac, com si diguéssim un mol-tó afemellat): «un curtapeu blau de dona; una *molto-nessa* --- 2 corters de *moltonessa*, dos tous, 2 caraba-